

ชื่อผลงาน : การละเล่นพื้นบ้านเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย

ชื่อผู้เสนอผลงาน : นางเริงฤดี กมลคร

กลุ่มสาระการเรียนรู้ : ปฐมวัย

สถานศึกษา : โรงเรียนบ้านแกหัวแฮตสัสมโงวิทยา

หน่วยงานต้นสังกัด : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต ๑

โทรศัพท์เคลื่อนที่ : 0981037028

๑. ความสำคัญ

การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาระดับรากฐานของชีวิต การเตรียมเด็กให้มีความพร้อมและพัฒนาตามวัยอย่างเต็มศักยภาพเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของเด็ก เพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่พัฒนาการมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา จึงควรส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ตลอดจนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งการเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้เป็นไปได้ด้วยดีโดยเฉพาะเด็กปฐมวัย ถ้าได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสคิดริเริ่มตามความต้องการและสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่นและปลอดภัย ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก (กรมวิชาการ 2546 : 3-4)

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 3-5 ปี ไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่นเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ที่จัดต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และควรยืดหยุ่นให้มีสาระที่ควรเรียนรู้ ที่เด็กสนใจและสาระที่ควรเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ การแก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลองศึกษานอกสถานที่ ประกอบอาหารเกมการศึกษา หรือจัดให้เด็กได้เล่นที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม (กรมวิชาการ. 2546 : 44 - 48)

การละเล่นพื้นบ้านของไทย เป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของไทยที่สืบทอดกันมาในวิถีชีวิตของคนไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย ลักษณะการละเล่นพื้นบ้านของไทยจะมีบทร้องประกอบ และไม่มียุบหรือประกอบ ใช้อุปกรณ์และไม่ใช้อุปกรณ์ เช่น โพงพาง รีรีข้าวสาร งูกินหาง กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทย เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เล่นได้ฝึกทักษะการสังเกต การเปรียบเทียบ การใช้ปฏิภาณไหวพริบ และการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย วิธีการเล่นจะไม่ยุ่งยากซับซ้อน แต่มีกฎเกณฑ์ และกติกาการเล่นไม่เคร่งครัดนัก เด็กเกิดความสุขสนุกสนานในการเล่นเกิดการเรียนรู้ผ่านการเล่นส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาเหมาะสมตามวัย

๒. จุดประสงค์

เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้มีความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

๓. ทฤษฎี/แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) อธิบายว่า วัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์ คือ ระยะ 5 ขวบปีแรก ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับในช่วงนี้จะมีอิทธิพลต่อชีวิตของบุคคลนั้นจนชั่วชีวิต

อีริก อีริกสัน (Erik Erikson) มีความเห็นสอดคล้องกับฟรอยด์เช่นกัน และอีริกสัน ชี้ให้เห็นว่าเด็กอายุระหว่าง 3 – 6 ปี จะเริ่มพัฒนาความสามารถพร้อม ๆ กับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ดังนั้นถ้าเด็กในวัยนี้ได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้องเหมาะสม ก็ย่อมจะส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม

ฮาวิกเฮอร์สท์ อาร์.เจ. (Havighurst R.J.) กล่าวว่า บุคคลแต่ละวัยจะพัฒนาไปตามขั้นจากวัยเด็กจนถึงวัยชรา ซึ่งเรียกว่า งานตามขั้นพัฒนาการ (Developmental Tasks) หมายถึงงานที่บุคคลแต่ละวัยสามารถเรียนรู้ได้เป็นปกติธรรมดา เมื่อได้รับการส่งเสริมในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และถ้าเด็กรู้จักปรับตัวและประสบความสำเร็จในงานพัฒนาการตั้งแต่ปฐมวัย เด็กก็จะมีความสุขและนำไปสู่ความสำเร็จในงานพัฒนาการขั้นสูงในวัยต่อไปได้ และในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กประสบความล้มเหลวในการเรียนรู้ตั้งแต่ปฐมวัย เด็กย่อมจะประสบปัญหาในการเรียนรู้ระยะต่อมาด้วย ดังนั้นถ้าเด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการ ย่อมเป็นการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ

จากเว็บไซต์ <http://www.onec.go.th/Act/democ/2a.htm> กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นการวางรากฐานเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อีกทั้งยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดการศึกษาของมนุษย์อันเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ การศึกษาปฐมวัยจึงเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลสำหรับอนาคตของประเทศบนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และสังคมศาสตร์

จากความสำคัญที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย มีความสำคัญอย่างยิ่งในอันที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสได้รับการพัฒนาทุก ๆ ด้านที่ถูกต้องเหมาะสม ต่อเนื่อง เป็นจุดเริ่มต้นที่มีความสำคัญต่อการวางรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความพร้อมในการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา(การศึกษาขั้น

พื้นฐาน) และมีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการศึกษา จึงเท่ากับเป็นการเตรียมและสร้างพลเมืองที่ดีมีคุณภาพให้กับประเทศชาตินั่นเอง

การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสด้านอื่น ๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงถือ “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

เฮิร์ลอค (Hurlock, 1956 : 321) กล่าวว่า การเล่นหมายถึงกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน โดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้น และมักเป็นกิจกรรมที่บุคคลกระทำโดยไม่มีการบังคับ ซึ่งสอดคล้องกับ ฮัตต์ และกิบบี้ (Hutt and Gibby, n.d.; อ้างถึงใน ศรีสมวงศ์ วรรณศิลป์. 2520) ที่ให้ความหมายของการเล่นว่า หมายถึง ความเพลิดเพลินเป็นกิจกรรมที่เกิดโดยอัตโนมัติ ไม่มีการวางแผนไม่มีเป้าหมายหรือจุดประสงค์โดยเฉพาะเจาะจงมากเกินไปกว่าทำให้ เกิดความสนุกสนาน และเป็นการระบายความเครียด นอกจากนี้รูดอล์ฟและคนอื่นๆ (Rudolph and others, 1984 : 95) ได้กล่าวว่า การเล่นหมายถึง กระบวนการของการพัฒนาทั้ง 4 ด้านของเด็ก คือ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม

การเล่นไทย หมายถึง การเล่นที่นิยมเล่นกันในท้องถิ่นและเล่น สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่เด็กเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน การเล่นอาจจะเป็นการเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่ม หรือการเล่นที่มีบทร้อง บทรำประกอบการเล่น การเล่นอาจจะมีกติกาหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับการเล่นแต่ละประเภท เช่น การเล่นขายของ งูกินหาง จำจี้ ตบแผละ อีตัก เตย เป็นต้น

๔. ขั้นตอนในการดำเนินงาน

๑. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐
๒. ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตรบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้
๓. ทดลองจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้าน
๔. จัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านสำหรับเด็ก ดังนี้

หน่วยที่ ๑ หนูทำได้ จำนวน ๓ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

แผนที่ ๑ เรื่อง การเล่นโพงพาง

แผนที่ ๒ เรื่อง การเล่นแมวไล่หนู

แผนที่ ๓ เรื่อง การเล่นจับหอยปูปลา

หน่วยที่ ๒ อาหารดีมีประโยชน์ จำนวน ๓ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

แผนที่ ๔ เรื่อง การเล่นวิ่งเปี้ยว

แผนที่ ๕ เรื่อง การเล่นเกมโยนห่วงเข้าหลัก

แผนที่ ๖ เรื่อง การเล่นเกมบอลกระดาด

หน่วยที่ ๓ อากาศ จำนวน ๓ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

แผนที่ ๗ เรื่อง การเล่นเกมรีรีข้าวสาร

แผนที่ ๘ เรื่อง การเล่นเกมเดินกะลา

แผนที่ ๙ เรื่อง การเล่นเกมกินหาง

หน่วยที่ ๔ ปลอดภัยติดต่อกัน จำนวน ๓ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

แผนที่ ๑๐ เรื่อง การเล่นเกมมด

แผนที่ ๑๑ เรื่อง การเล่นเกมม้าก้านกล้วย

แผนที่ ๑๒ เรื่อง การเล่นเกมมอญซ่อนผ้า

หน่วยที่ ๕ ต้นไม้ที่รัก จำนวน ๓ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

แผนที่ ๑๓ เรื่อง การเล่นเกมเป่ากบ

แผนที่ ๑๔ เรื่อง การเล่นเกมโยนหลุม

แผนที่ ๑๕ เรื่อง การเล่นเกมลูกบอลลงตะกร้า

หน่วยที่ ๖ โลกสวยด้วยสีสันทัน จำนวน ๓ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

แผนที่ ๑๖ เรื่อง การเล่นเกมซ่อนหา

แผนที่ ๑๗ เรื่อง การเล่นเกมอีตัก

แผนที่ ๑๘ เรื่อง การเล่นเกมรวมเงิน

๕. ตรวจสอบและประเมินผลการจัดกิจกรรม

๖. สรุปผลการจัดกิจกรรม

๕. ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. เด็กปฐมวัยมีความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมตามวัย
เต็มศักยภาพของเด็ก

๒. เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างสนุกสนาน

๖. ปัจจัยความสำเร็จ

๑. ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๒. ครูมีความตั้งใจนำการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง

๓. จัดหาสื่อได้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็ก

๔. ได้รับความร่วมมือในการจัดประสบการณ์ส่งเสริมการเรียนรู้จากผู้ปกครองและชุมชน

๗. บทเรียนที่ได้รับ

เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กทำให้เด็กๆ ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นพื้นฐานในการพัฒนาอย่างอย่างต่อเนื่อง ต่อไป

๘. การเผยแพร่

๑. เด็กแสดงกิจกรรมการเล่นที่บ้านในงานวันเด็กที่ทางเทศบาลตำบลัญญาจัดขึ้นในปีการศึกษา ๒๕๖๑
๒. จัดกิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็ก
๓. เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน

๙. การขยายผล

นำกิจกรรมการเล่นที่บ้านแนะนำให้กับคุณครูที่สอนระดับชั้นประถมศึกษา นำไปจัดกิจกรรมให้กับเด็กๆ